

ФІЛОСОФСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ В АВСТРІЙСЬКИЙ ПЕРІОД (ВІД ВІДНОВЛЕННЯ ДО УТРАКВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ)

Йдеться про кафедральну структуру, професорсько-викладацький склад і навчально-науковий процес на філософському факультеті Львівського університету впродовж 1784–1871 років. Проаналізовано навчальні дисципліни гуманітарного, природничого та технічного спрямування, які читалися студентам філософського факультету, а також подано хронологію його деканів.

Ключові слова: Львівський університет, філософський факультет, кафедра, професор, декан, лекція, практичне заняття.

2 жовтня 2012 р. у Львівському університеті розпочалися урочистості з нагоди 20-річчя відновлення його філософського факультету. Цього дня в Дзеркальній залі університету розпочалася Міжнародна наукова конференція “Духовність. Культура. Наука”, представлення наукового доробку викладачів філософського факультету. 3 жовтня в Актівій залі було проведено урочисту академію. Декан філософського факультету Володимир Мельник зазначив, що “двадцятилітній ювілей філософського факультету є органічним продовженням 350-річного ювілею Університету. Для випускників філософського факультету – це нагода для зустрічі та спогадів про студентські роки. Для нинішніх студентів – доба отримання знань, професійного становлення та сподівання на прийдешні перспективи. Для викладачів факультету – це насамперед свято, з яким пов’язане і минуле, і сьогодення нашої alma mater, час роздумів про майбутнє факультету, й Університету”.

В контексті цього зазначимо, що 2011-й рік був роком 350-річного ювілею Львівського національного університету імені Івана Франка. До цієї дати було підготовлено низку ґрунтовних наукових видань, присвячених історії вищого навчального закладу, проведено конференції та круглі столи, покликані висвітлити, насамперед, білі плями в історії Львівського університету. Саме для цього ми почали дослідження історії одного з його найстаріших факультетів – філософського факультету. Спроби узагальнити усю його історію досі не було зроблено, адже впродовж 1661–1924 років філософський факультет Львівського університету охоплював не якусь окрему галузь знань, а весь спектр гуманітарних, природничих і технічних дисциплін.

Пропонована розвідка є лише вступом до ґрунтовного дослідження філософського факультету Львівського університету. У ній ми поставили собі за мету подати основні етапи його історії від відновлення Львівського університету австрійським імператором Йосифом II у 1784 р. до утраквізації цього вищого навчального закладу в 1871 році. У наступних публікаціях ми намагатимемося висвітлити історію філософського факультету Львівського єзуїтського університету (1661–1784), а також філософського факультету Університету Яна Казимира у Львові (1919–1924) та Українського університету у Львові (1921–1924). Сподіваємося, що ці статті дадуть змогу читачеві зрозуміти загальні тенденції функціонування філософського факультету Львівського університету впродовж його кількасотрічного існування.

Аналіз наукових досліджень і публікацій, присвячених історії Львівського університету засвідчує, що на відміну від таких його факультетів, як теологічний, юридичний чи медичний, історія яких узагальнена в багатьох дослідженнях (наукових статтях, монографіях, довідникових виданнях), цілісної історії філософського факультету Львівського університету не написано досі. Зазначимо, що її написання здавна цікавило керівництво вищого навчального закладу. Так, у 1933 р. уже на гуманістичному факультеті Львівського університету Марією Городиською було підготовлено докторську роботу, присвячену філософському факультету Цісарсько-королівського (так званого Йосифінського) університету, тобто висвітлено його історію періоду 1784–1805 років [1].

Найбільш повно історія філософського факультету Львівського університету висвітлена у праці “*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*”, авторства історика Людвіка Фінкеля та юриста Станіслава Стажинського [49, s. 59–75, 213–240], а також у публікаціях львівських учених, здійснених у рамках проекту “*Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*” [50]. Насамперед, відзначимо таких авторів цієї книги, як Ірина Білінська (історія біологічної науки у Львівському університеті), Ярослав Притула (історія математики), Андрій Ровенчак (історія фізики), Євген Гладшевський (історія хімії), Петро Білоніжка (історія геології), Теодор Лещак (історія педагогіки), Любов Борсукевич (історія ботаніки), Михайло Кріль (історія гуманітарних наук), Андрій Синиця (історія філософії).

Також варто відзначити ґрунтовну статтю професора Львівського університету, історика Миколи Крикуна, де узагальнено подано історію Львівського університету кінця XVIII – початку XX ст. (Цісарсько-королівський університет, 1784–1805; Львівський ліцей, 1805–1817; Цісарсько-королівський університет імені царя Франца I у Львові, 1817–1918) [9, с. 38–53].

У цій статті для досягнення мети нами поставлено такі завдання:

- охарактеризувати кафедральну структуру філософського факультету Львівського університету впродовж 1784–1871 років, із зазначенням завідувачів кафедр;

- проаналізувати навчальні курси, що читалися студентам філософського факультету в зазначений період;

- навести чітку хронологію деканів філософського факультету Львівського університету від його відновлення в рамках Цісарсько-королівського університету до утравкізації Цісарсько-королівського університету імені царя Франца I у Львові.

Філософський факультет Львівського університету був заснований ще 1661 р. [6, с. 16–37]. Після відновлення Львівського університету Йосифом II у 1784 р. у структурі навчального закладу відновили й філософський факультет. У першій половині XIX ст. цей факультет у Львівському університеті мав характер підготовчого. Так, після закінчення гімназії, студенти Львівського університету повинні були три роки провчитися на філософському факультеті й ли-

ше після його закінчення студенти мали право перейти на один з інших факультетів Львівського університету, де навчалися чотири роки [9, с. 40].

Наголосимо, що офіційними мовами навчання та викладання на філософському факультеті Львівського університету були німецька та латинська. Лише деякі дисципліни з української та польської філології читалися відповідно українською та польською мовами [30, s. 15–17; 31, s. 15–18; 39, s. 18–20; 48, s. 21–23]. Натомість після утравкізації 1871 р., коли Львівський університет офіційно було перетворено на двомовний навчальний заклад (з українською і польською мовами викладання), навчальні дисципліни на його філософському факультеті читалися, здебільшого, польською, менше – українською, й лише подекуди – німецькою мовами. Саме ці зміни в діяльності факультету дають нам підстави обмежити верхню хронологічну межу цієї статті 1871 роком.

У структурі філософського факультету Львівського університету після його відновлення в 1784 р. існувало дев'ять кафедр, а саме:

- кафедра філософії;
- кафедра фізики;
- кафедра математики;
- кафедра геометрії;
- кафедра історії;
- кафедра допоміжних історичних наук;
- кафедра філології та естетики [49, s. 350].

На цьому етапі існування філософського факультету Львівського університету, як і всього вищого навчального закладу загалом, кількість кафедр відповідала кількості професорів, тобто професор уособлював собою кафедру: забезпечував читання лекційного курсу та проведення практичних занять. Лише деякі професори мали при собі помічників-асистентів [5, с. 14].

Зазначимо також, що перетворення Львівського університету на ліцей у 1805 р. (у такій формі він існував до 1817 р.) не внесло суттєвих коректив у функціонування філософського факультету, який продовжував існувати й у структурі Львівського ліцею [9, с. 41].

Наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. кафедру філософії філософського факультету Львівського університету очолювали такі професори як Віт Вреха, Петро Лодій, Вацлав

Фойгт, Міколай Нападєвич, Марцелін Горак, Францішек Стронський, Ігнацій Гануш, Міколай Ліпінський, Кароль Барах-Раппапорт [23, с. 325; 24, с. 309; 25, с. 366; 49, s. 350].

Кафедрою фізики філософського факультету Львівського університету в цей період керували Ігнацій Мартинович, Антон Гільтенбранд, Іван Земанчик, Антон Глойснер, Август Кунцек, Александр Завадзький, Віктор П'єрре, Алойзій Гандль [3, с. 346; 14, с. 533; 15, с. 692–693; 16, с. 408; 19, с. 324; 20, с. 91; 21, с. 104; 22, с. 506; 49, s. 350].

Францішек
Стронський

Ігнацій Мартинович

Август Кунцек

Йозеф Маусс

Кафедра математики існувала під керівництвом Ігнація Райна, Франца Кодеша, Яна Гольфельда, Леопольда Шульца фон Страшніцького та Ігнація Лемоха. У 1796–1805 роках Ян Гольфельд очолював окрему кафедру практичної математики [17, с. 363; 18, с. 625; 49, s. 350].

Кафедру історії очолювали Людвік Ценмарк, Йозеф Маусс, Антоній Вахгольц, Готфрід Муїс, Генрик Цайсберг, а кафедру допоміжних історичних наук – Готфрід Уліх та Томас Вучич [28, с. 511; 29, с. 311; 49, s. 350].

Кафедрою, яка охоплювала філологічні та мистецтвознавчі дисципліни – кафедрою філології та естетики завідували Вацлав Ганн, Ігнацій Поллак, Міхаель Канавал та Карлман Тангль [10, с. 325; 13, с. 581; 49, s. 350].

Кафедра німецької мови та літератури в 1784–1803 роках існувала під керівництвом Леопольда Умляуфа, а згодом, після багаторічної перерви, була відновлена під керівництвом Яна Глоха [7, с. 352; 49, s. 350].

Кафедрою натуральної історії завідували Антон Гільтенбранд, Емануїл Кіршбаум, Антон Глойснер, Франц Дівальд, Міхал Штекер, Франц Глюбек, Домінік Коллумбус, Рудольф Кнер, Гіацинт Лобажевський [4, с. 115].

З початку XIX ст. у структурі філософського факультету почали виникати нові кафедри: чи шляхом поділу старих, чи шляхом заснування. Так, у 1805 р. на філософському факультеті створили кафедру науки релігії (заівідувачі Іван Лаврівський, Йосиф Ярина, Григорій Яхимович, Франц Амтманн) [11, с. 135; 49, s. 350].

Григорій Яхимович

З 1812 р. можна вести початок існування кафедри педагогіки. Її завідувачами були Вацлав Фойгт, Й. Ярина, І. Поллак, Г. Яхимович, Ф. Амтманн, Людвик Маліновський, Франц Костек [11, с. 135; 12, с. 654; 49, s. 350].

Окрім того, з 1814 р. існували дві кафедри господарського спрямування – кафедра будівництва та кафедра рільництва. Кафедру будівництва очолювали Ігнацій Хамбрец, Ян Зальцманн і Кароль Гунглігер, а кафедру рільництва – М. Штекер, Д. Коллумбус і Р. Кнер [49, s. 185, 240–241, 280, 350].

У 1826 р. новостворену кафедру польської словесності очолив Міколай Михалевич. Наступними її завідувачами були Ян Шляхтовський та Антоній Малецький [49, s. 350].

У 1848 р. створено кафедру руської (української) словесності. Її першим завідувачем став Яків Головацький, після нього – Омелян Огоновський [26, с. 359; 49, с. 350].

У 1850 р. утворено кафедру класичної філології, якою завідували Бернард Юльг, Вільгельм Кергель, Густав Лінкер [8, с. 596; 49, с. 320, 334, 350].

У 1851/52 н. р. створено кафедру хімії. Її першими завідувачами були Франц Плесс, Леопольд Пабаль, Леопольд Ліннеман. У 1852 р. утворено кафедру зоології (завідувач Максиміліан Шмідт) та кафедру ботаніки (завідувач Г. Лобажевський). У 1869 р. створено кафедру австрійської історії під керівництвом Едварда Рьослера [2, с. 236; 27, с. 538, 49, с. 350].

На 1850 р. до наукових інститутів філософського факультету (тобто тих, на базі яких відбувалися практичні заняття студентів) належали фізичний кабінет (завідувач А. Завадзький) і збірка з природничої історії (мінералогічний кабінет і гербарій) під керівництвом Г. Лобажевського [30, с. 18].

Серед наукових інститутів філософського факультету в другій половині 1850-х – на початку 1870-х років були:

- філологічно-історичний семінар (завідувачі В. Кергель та А. Вахгольц, Г. Муїс, згодом – Г. Лінкер і Г. Цайсберг, Йоган Врубель і Е. Рьослер);

- фізичний музей, фізичний інститут для кандидатів на педагогічні посади та фізико-механічні майстерні (завідувач В. П'єрре, згодом – А. Гандль);

- мінералогічно-ботанічний музей (завідувач Г. Лобажевський), згодом – мінералогічний музей з приєднаною до нього колекцією Станіслава Борковського під наглядом М. Шмідта, пізніше – Фелікса Кройца;

- зоологічний музей (завідувач М. Шмідт);

- ботанічний музей з гербарієм і спеціальною бібліотекою (голова А. Вайс);

- ботанічний сад і зібрання насіння (директор Г. Лобажевський);

- хімічна лабораторія, збірка препаратів і апаратів (завідувач Г. Вольф, згодом – Л. Пабаль, Л. Ліннеман);

- природничі кабінети (наглядач Зигмунд Яролім);

- освітній інститут для вихованців садівниц-

тва під наглядом і керівництвом А. Вайса [31, с. 18–19; 39, с. 6–7; 48, с. 13–15].

Тепер охарактеризуємо навчальний процес на філософському факультеті Цісарсько-королівського університету імені цісаря Франца I у Львові до його утраквізації.

У цей період навчальний рік на філософському факультеті, як і загалом в університеті, поділявся на два семестри – зимовий та літній. Навчання студентів відбувалося на лекціях і практичних заняттях. Зокрема, у зимовому семестрі 1850/1851 н. р. навчальна програма філософського факультету виглядала так:

- загальний вступ до філософії і загальної метафізики; історія філософії (М. Ліпінський);

- загальна педагогіка (вакансія);

- загальна всесвітня історія (Схід в епохи Античності та Середньовіччя); історія Австрійської держави (історія Богемії й Угорщини та сусідніх земель від давнини до їхнього об'єднання з Угорщиною за Фердинанда I) (А. Вахгольц);

- вища математика (сферична тригонометрія, аналіз, обчислення інтегралів) (І. Лемох);

- фізика (загальна теорія тіл; сили, що панують над матерією; рівновага та рух, вага, статика тощо) (А. Завадзький);

- історія природи (наука про прості мінерали) (Г. Лобажевський);

- математична фізика (електростатика та гальванізм) (А. Урбанський);

- давньогрецька філологія (пояснення “Іліади” Гомера; вивчення форм давньогрецької мови; латинська філологія (“Оди” Горация) (К. Тангль);

- критична граматики давньоєврейської мови; історія єврейської і халдейської літератури; мова оригіналів Старого Завіту Біблії; халдейська мова Біблії (Лазар Еліас Ігель);

- польська граматики; польська література (Я. Шляхтовський);

- фонетика та граматики української мови; історія розвитку української мови та критичний огляд пам'яток старослов'янської писемності з найдавніших часів до XIII ст. (Я. Головацький) [30, с. 15–17].

Окрім вказаних курсів для студентів філософського факультету проводили також факультативні курси іноземних мов, зокрема такі:

- італійська мова; історія італійської літератури (викладач Якуб Шокліч);

– французька мова; французька література; курс прованської поезії (Карл Пехорський);

– арамейська та старосврейська мови; самаритянська мова (Ефраїм Ізраель Блюхер) [30, s. 17].

У другій половині 1850-х років усі курси, які читалися на філософському факультеті Львівського університету, поділялася на три фахи: філософсько-історичний, математично-природничий і філологічний. Так, наприклад, у зимовому семестрі 1855/1856 н. р. навчальна програма для студентів філософського факультету Львівського університету виглядала таким чином.

Філософсько-історичний фах:

– основи філософії моралі та філософії права; історія філософії Стародавнього світу (М. Ліпінський);

– історія Стародавнього світу до встановлення римського світового панування; історія Австрії; практичні справи з історії Стародавнього світу для студентів філологічно-історичного семінару (А. Вахгольц);

– загальні основи виховання та їхнє застосування для розвитку фізичних та інтелектуальних здібностей (Л. Маліновський).

Математично-природничий фах:

– диференціальні та інтегральні розрахунки; теоретична астрономія (І. Лемох);

– загальна експериментальна фізика; нова теорія електрики; практичні справи з фізики для кандидатів на посади вчителів (В. П'єрре);

– зоологія та фармацевтика; анатомічно-фізіологічний огляд фауни; справи з розпізнання тварин (М. Шмідт);

– загальна та спеціальна мінералогія, насамперед для фармацевтів; ботаніка (Г. Лобажевський);

– загальна та фармацевтична неорганічна хімія; квалітативний і квантитативний аналіз неорганічних тіл; практичні заняття в лабораторії (Г. Вольф).

Філологічний фах:

– грецький синтаксис; “Протагор” Платона; життя та творчість Геродота, “Аннали” Тацита для студентів філологічно-історичного семінару (В. Кергель);

– історія новітньої німецької літератури; вибрані вірші та прозові уривки з Йоганна Вольфганга Гете з інтерпретаціями та стильовими вправами (переважно для кандидатів на посади вчителів) (Я. Глох);

– українська мова; історія української літератури (Я. Головацький);

– французька мова; французька література (історія прованської поезії, французьке віршування) (К. Пехурський);

– польська мова та література (вакансія) [31, s. 15–18].

У зимовому семестрі 1860/1861 н. р. для студентів філософського факультету філософсько-історичного фаху М. Ліпінський читав лекції з основ філософії моралі, логіки та історії філософії Античності; Г. Муїс – з історії Римської республіки, загальної історії Нового часу від часів Реформації, зі стародавньої історії Близького Сходу з наголосом на народі Ізраїля; він також проводив заняття для студентів філологічно-історичного семінару за творами Тіта Лівія. Л. Маліновський продовжував викладати загальні засади виховання та їхнє застосування для фізичного та інтелектуального розвитку [39, s. 18].

Для студентів математично-природничого фаху проводили заняття з таких тем:

– розв’язування вищих числових рівнянь; інтегральні й варіаційні розрахунки та їхнє застосування у завданнях з аналітичної геометрії (І. Лемох);

– експериментальна фізика; електрика; практичні справи з фізики; розрахункова та вимірвальна кристалографія з практичними вправами (А. Гандль);

– ентомологія (М. Шмідт);

– загальна мінералогія, насамперед для слухачів фармацевтичних курсів (Г. Лобажевський);

– експериментальна хімія з наголосом на фармацевтиці; фармацевтична хімія; аналітична хімія як підготовка до практичних вправ; практичні справи у хімічній лабораторії для фармацевтів і початківців (Л. Пєбаль) [39, s. 19].

Для студентів філологічного фаху В. Кергель читав історію римської літератури, “Антигону” Софокла, а для відвідувачів філологічно-історичного семінару – ще й “Апологію” Платона, промову Цицерона до Сестія, здійснював оцінку письмових робіт студентів. До обов’язків Я. Глоха у цей навчальний рік належало викладання історії давньонімецької літератури та граматики німецької мови з мовними порівняннями, А. Малецького – історії польської літератури

XVI – 30-х років XVII ст. і вправи зі студентами зі стилістики польської мови. Я. Головацький читав курс української мови (словотвір з точки зору порівняльного мовознавства) та української літератури (духовне красномовство та його характер у давній і середній період) [39, s. 20].

В останній зимовий семестр до утраквізації Львівського університету, тобто в 1870/1871 н. р. на його філософському факультеті порядок лекцій був таким.

Філософсько-історичний фах:

– практична філософія; історія філософії; “Критика чистого розуму” Іммануїла Канта (К. Барак-Раппапорт);

– загальна історія періоду переселення народів; історія Австрії; заняття з загальної історії на філологічно-історичному семінарі (Г. Цайсберг).

– загальна педагогіка (Ф. Костек);

– історія Французької революції (К. Ліске).

Філологічний фах:

– грецька античність; “Протагор” Платона; “Цар Едіп” Софокла та оцінка письмових робіт на філологічно-історичному семінарі (В. Кергель);

– історія грецької літератури; “Оди” Горація (Й. Врубель);

– історія польської прози XIX ст.; найдавніші писемні пам’ятки польською мовою (А. Малецький);

– огляд усіх періодів історії української літератури; порівняльний словотвір старослов’янської та української мов; коментар до мови “Руської правди” (О. Огоновський).

Математично-природничий фах:

– вищий аналіз і диференційні розрахунки; експериментальна фізика; вправи з експериментальної фізики; теоретично-практичні заняття для кандидатів на посади вчителів (А. Гандль);

– загальна хімія; фармацевтична хімія (Л. Ліннеман);

– ентомологія (М. Шмідт);

– мінералогія; вправи з мінералогії (Ф. Кройц).

– італійська граматики з вправами для читання та письма (Емануель Ріттер фон Штаубер);

– стенографія польською та українською мовами (Л. Олевінський) [48, s. 24–26].

Декана філософського факультету переобирали щороку. Філософський факультет Львівського університету впродовж 1784–1871 очолю-

вали І. Мартинович (1784/85, 1785/86), В. Вреха (1786/87, 1790/91, 1797/98, 1802/03), Л. Ценмарк (1787/88, 1791/92), Ф. Кодеш (1788/89, 1803/04, 1817/18, 1823/24, 1828/29), В. Ганн (1789/90), Г. Уліх (1792/93), А. Гільтенбранд (1793/94), Л. Умляуф (1794/95), І. Земанчик (1795/96), П. Лодій (1796/97), Я. Гольфельд (1798/99, 1801/02, 1804/05), Е. Кіршбаум (1799/1800), Т. Вучич (1800/01), А. Глойснер (1818/19), М. Нападєвич (1819/20, 1824/25, 1829/30), І. Поллак (1820/21), М. Штекер (1821/22, 1826/27), Ф. Дівальд (1822/23), Й. Маусс (1825/26, 1830/31), А. Кунцек (1827/28, 1840/41), М. Канавал (1831/32), М. Штюгер (1832/33), Ф. Пфау (1833/34, 1843/44), Ф. Стронський (1834/35, 1841/42), Л. Шульц фон Страшніцький (1835/36), К. Тангль (1836/37, 1845/46), Г. Яхимович (1837/38), Ф. Ешеріх (1838/39, 1844/45), І. Гануш (1839/40, 1846/47), І. Лемох (1842/43, 1847/48, 1855/56, 1857/58), Я. Шокліч (1848/49), Ф. Амтманн (1849/50), А. Завадзький (1850/51), А. Вахгольц (1851/52, 1859/60), М. Шмідт (1852/53, 1854/55, 1863/64, 1868/69), В. П’єрре (1853/54), Я. Головацький (1856/57, 1858/59), М. Ліпінський (1860/61), В. Кергель (1861/62), Г. Лінкер (1862/63), А. Вайс (1864/65, 1869/70), А. Малецький (1865/66), Ф. Ціркель (1866/67), Г. Цайсберг (1867/68), А. Гандль (1870/71) [30–56].

На основі викладеної інформації пропонуємо такі висновки.

Філософський факультет Львівського університету – один з найстаріших факультетів цього вищого навчального закладу, об’єднував гуманітарні, технічні та природничі дисципліни, що надавало йому підготовчого характеру, й певною мірою – штучності існування, яка в майбутньому й спричинилася до його поділу на гуманістичний і математично-природничий факультети.

На філософському факультеті Львівського університету впродовж 1784–1871 років викладали видатні тогочасні науковці. Спершу це були, насамперед, професори, за походженням – австрійці та чехи, випускники університетів Відня, Граца, Праги та Оломоуца. Згодом на філософському факультеті працювали, передусім, його вихованці. Серед викладачів філософського факультету були такі видатні науковці, як І. Мартинович, Ф. Кодеш, Г. Уліх, Й. Маусс, Ф. Стронський, І. Лемох, М. Шмідт, В. П’єрре, А. Вайс, А. Малецький, Ф. Ціркель та ін.

Професорами-українцями філософського факультету Львівського університету в досліджуваний період були такі відомі вчені, як І. Земанич, П. Лодій, Я. Головацький, Г. Яхимович. Вони не лише керували кафедрами факультету, а й певний час були його деканами.

Навчальні курси, які читалися студентам філософського факультету Львівського університету, охоплювали усі найважливіші напрями тогочасних наукових знань і з кожним роком мали тенденцію до ускладнення та вдосконалення.

Теоретичні знання, подані студентам на лекціях, поєднувалися з практичними вправами, що проводилися на базі наукових інститутів філософського факультету Львівського університету.

Подальші розвідки з історії філософського факультету Львівського університету дозволять простежити формування всесвітньо відомих наукових шкіл з гуманітарних, технічних і природничих наук, які були засновані професорами філософського факультету Львівського університету в другій половині XIX – на початку XX ст.

Джерела та література

1. ДАЛО, ф. 26. оп. 4, спр. 211: Докторская диссертация Городиской Марии на тему “Философский факультет Юзефинского университета в 1784–1805 годах”, 1933.
2. Волгін С. Ботаніки кафедра / С. Волгін, Л. Тасенкевич // Encyclopaedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 236.
3. Закала О. Гільтенбранд (Hilttenbrand) Антоній / О. Закала, А. Ровенчак // Encyclopaedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 346.
4. Калинович Н. Натуральної історії кафедра / Н. Калинович, І. Білінська // Енциклопедія Львівського університету. Біологічний факультет та Ботанічний сад. Матеріали до енциклопедії. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2005. – С. 115.
5. Качмар В. [Львівський національний університет імені Івана Франка. Історичний нарис] Володимир Качмар // Літопис випускників Львівського національного університету імені Івана Франка. – Київ: Видавничий центр “Логос Україна”, 2010. – С. 12–51.
6. Кметь В. Львівський єзуїтський університет (1661–1773) / Василь Кметь // Encyclopaedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 16–37.
7. Кравець Я. Глох (Hloch) Ян / Я. Кравець // Encyclopaedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 352.
8. Кравець Я. Кергель (Kergel) Вільгельм / Я. Кравець // Encyclopaedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 596.
9. Крикун М. Львівський університет австрійського періоду (1784–1918) / Микола Крикун // Encyclopaedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 38–53.
10. Кріль М. Ганн (Hann) Вацлав / М. Кріль // Encyclopaedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 325.
11. Лещак Т. Амтманн (Amtmann) Франц / Т. Лещак // Encyclopaedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови),

В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 135.

12. Лещак Т. Костек (Kostek) Франц Серафін / Т. Лещак // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 654.

13. Мельник М. Канавал (Canaval) Міхаель Франц Ксав'єр / М. Мельник // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 581.

14. Мельник М. Земанчик (Zemantsek, Zemantsek, Сементюк?) Іван / М. Мельник, А. Ровенчак // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 533.

15. Мельник М. Кунцек (Kunzek von Lichton) Август / М. Мельник, А. Ровенчак // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 692–693.

16. Микітчак Т. Глойснер (Gloisner) Антон / Т. Микітчак, А. Ровенчак // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 408.

17. Припула Я. Гольфельд (Holfeld) Ян / Я. Припула // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 363.

18. Припула Я. Кодеш (Kodesch von Treuenhorst) Францішек / Я. Припула // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови),

Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 625.

19. Ровенчак А. Гандль (Handl) Алозій / А. Ровенчак // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 324.

20. Ровенчак А. Мартинович (Martinovics) Ігнацій / А. Ровенчак // Енциклопедія Львівського університету. Фізичний факультет. Факультет електроніки. Астрономічна обсерваторія. Матеріали до енциклопедії. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2007. – С. 91.

21. Ровенчак А. П'єрре (Pierre) Віктор / А. Ровенчак // Енциклопедія Львівського університету. Фізичний факультет. Факультет електроніки. Астрономічна обсерваторія. Матеріали до енциклопедії. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2007. – С. 104.

22. Сеник М. Завадзький (Zawadzki) Александр / М. Сеник, І. Білінська, А. Ровенчак, М. Мельник // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 506.

23. Синиця А. Гануш (Hanuš) Ігнацій Ян / А. Синиця // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 325.

24. Синиця А. Вреха (Vrecha) Віт / А. Синиця, М. Кріль // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 309.

25. Сіромський Р. Горак (Horak) Марцелін / Р. Сіромський, А. Синиця // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 366.

26. Терлак З. Головацький Яків Федорович / З. Терлак // *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К* / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 359.
27. Царик Й. Зоології кафедра / Й. Царик, І. Яворський, О. Іванець, І. Хамар // *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К* / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 538.
28. Чорний М. Загальної історії кафедра / М. Чорний // *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К* / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 511.
29. Швець Н. Вучич (Wutschisch, Vuchich, Wuchich) Томас / Н. Швець // *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. Т. I: А–К* / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2011. – С. 311.
30. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Winter-Semester des Studien-Jahres 1850/51. – Lemberg: Aus der kais. konigl. galicischen Aerarial-Staats-Druckerei, 1850. – 21 s.
31. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Winter-Semester des Studien-Jahres 1855/56. – Lemberg: Aus der kais. konigl. galicischen Aerarial-Staats-Druckerei, 1855. – 30 s.
32. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Winter-Semester des Studien-Jahres 1856/57. – Lemberg: Aus der kais. konigl. galicischen Aerarial-Staats-Druckerei, 1856. – 30 s.
33. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Sommer-Semester des Studien-Jahres 1856/57. – Lemberg: Aus der kais. konigl. galicischen Aerarial-Staats-Druckerei, 1856. – 30 s.
34. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Sommer-Semester des Studien-Jahres 1857/58. – Lemberg: Aus der kais. konigl. galicischen Aerarial-Staats-Druckerei, 1857. – 30 s.
35. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Sommer-Semester des Studien-Jahres 1858/59. – Lemberg: Aus der kais. konigl. galicischen Aerarial-Staats-Druckerei, 1858. – 30 s.
36. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Winter-Semester des Studien-Jahres 1858/59. – Lemberg: Aus der kais. konigl. galicischen Aerarial-Staats-Druckerei, 1858. – 30 s.
37. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Sommer-Semester des Studien-Jahres 1859/60. – Lemberg: Aus der kais. konigl. galicischen Aerarial-Staats-Druckerei, 1859. – 32 s.
38. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Winter-Semester des Studien-Jahres 1859/60. – Lemberg: Aus der kais. konigl. galicischen Aerarial-Staats-Druckerei, 1859. – 30 s.
39. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Winter-Semester des Studien-Jahres 1860/61. – Lemberg: Aus der kais. konigl. galicischen Aerarial-Staats-Druckerei, 1860. – 32 s.
40. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Sommer-Semester des Studien-Jahres 1863/64. – Lemberg: Aus der kais. konigl. galicischen Aerarial-Staats-Druckerei, 1863. – 39 s.
41. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Winter-Semester des Studien-Jahres 1863/64. – Lemberg: Aus der kais. konigl. galicischen Aerarial-Staats-Druckerei, 1863. – 38 s.
42. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Winter-Semester des Studien-Jahres 1864/65. – Lemberg: Aus der kais. konigl. galicischen Aerarial-Staats-Druckerei, 1864. – 38 s.
43. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Sommer-Semester des Studien-Jahres 1865/66. – Lemberg: Aus der kais. konigl. galicischen Aerarial-Staats-Druckerei, 1865. – 37 s.

44. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Winter-Semester des Studien-Jahres 1865/66. – Lemberg: Aus der kais. konigl. galicischen Aerarial-Staats-Druckerei, 1865. – 38 s.

45. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Winter-Semester des Studien-Jahres 1866/67. – Lemberg: Aus der kais. konigl. galicischen Aerarial-Staats-Druckerei, 1866. – 36 s.

46. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Sommer-Semester des Studien-Jahres 1867/68. – Lemberg: Aus der kais. konigl. galicischen Aerarial-Staats-Druckerei, 1867. – 37 s.

47. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Winter-Semester des Studien-Jahres 1867/68. – Lemberg: Aus der kais. konigl. galicischen Aerarial-Staats-Druckerei, 1867. – 38 s.

48. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Winter-Semester des Studien-Jahres 1870/71. – Lemberg: Aus der kais. konigl. galicischen Aerarial-Staats-Druckerei, 1870. – 38 s.

49. Finkel L., Starzyński S. *Historia uniwersytetu Lwowskiego* / Ludwik Finkel, Stanisław

Starzyński. – Lwów: Drukarnia E. Winiarza, 1894. – Cz. 1. – 351 s.

50. Taschenbuch der apostolischen Majestat Franz I. allerhöchsten Namen führenden Universität zu Lemberg für das Jahr 1833. – Lemberg: Gedrukt bei Joseph Schnayder, 1832. – 118 s.

51. Taschenbuch der apostolischen Majestat Franz I. allerhöchsten Namen führenden Universität zu Lemberg für das Jahr 1837. – Lemberg: Gedrukt bei Joseph Schnayder, 1836. – 95 s.

52. Taschenbuch der apostolischen Majestat Franz I. allerhöchsten Namen führenden Universität zu Lemberg für das Jahr 1839. – Lemberg: Gedrukt bei Joseph Schnayder, 1838. – 108 s.

53. Taschenbuch der apostolischen Majestat Franz I. allerhöchsten Namen führenden Universität zu Lemberg für das Jahr 1841. – Lemberg: Gedrukt bei Joseph Schnayder, 1840. – 107 s.

54. Taschenbuch der apostolischen Majestat Franz I. allerhöchsten Namen führenden Universität zu Lemberg für das Jahr 1842. – Lemberg: Gedrukt bei Joseph Schnayder, 1840. – 105 s.

55. Taschenbuch der apostolischen Majestat Franz I. allerhöchsten Namen führenden Universität zu Lemberg für das Jahr 1843. – Lemberg: Gedrukt bei Joseph Schnayder, 1842. – 120 s.

Владимир Качмар, Роман Тарнавський

ФИЛОСОФСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ ЛЬВОВСКОГО УНИВЕРСИТЕТА В АВСТРИЙСКИЙ ПЕРИОД (от возобновления до утраквизации учебного заведения)

Речь идёт о кафедральной структуре, профессорско-преподавательском составе и учебно-научном процессе на философском факультете Львовского университета в 1784–1871 годах. Проанализировано учебные дисциплины гуманитарного, природоведческого и технического направлений, которые преподавались студентам философского факультета, а также подано хронологию его деканов.

Ключевые слова: Львовский университет, философский факультет, кафедра, профессор, декан, лекция, практическое занятие.

Volodymyr Kachmar, Roman Tarnavskiy

THE PHILOSOPHICAL FACULTY OF THE LVIV'S UNIVERSITY DURING AUSTRIAN PERIOD (from recovery to utrakvization of high school)

Deals with cathedral structure, professors, educational and scientific process at the Philosophical Faculty of Lviv's University during 1784–1871. Analyzed subjects of humanitarian, natural and technical direction, which were read to students of the Philosophical Faculty and submitted chronology of the faculty's deans.

Key words: Lviv's University, Philosophical Faculty, Chair, Professor, Dean, lectures, practical classes.

